

Sygn. akt III UK 49/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lutego 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Jaśkowski (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda

SSA Magdalena Tymińska (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania S. K.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o ubezpieczenie społeczne rolników,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 lutego 2013 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 13 grudnia 2011 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 czerwca 2011 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. oddalił odwołania S. K. od dwóch decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 10 lutego 2010 r.: decyzji, w

której nie stwierdzono nieważności ostatecznej decyzji z dnia 16 lutego 1996 r. o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników od 1 listopada 1993 r. oraz – decyzji, w której nie stwierdzono nieważności ostatecznej decyzji z dnia 16 lutego 1996 r. o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników od 2 maja 1995 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że S. K. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników od 1 stycznia 1981 r. jako właściciel gospodarstwa rolnego. W związku z informacją, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych objął ubezpieczonego ubezpieczeniem społecznym od 1 listopada do 31 grudnia 1993 r. i ponownie od 2 maja 1995 r. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek, Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzjami z dnia 16 lutego 1996 r. ustalił, że ubezpieczenie społeczne rolników w stosunku do S. K. we wskazanych okresach ustało. W decyzjach tych ponadto wskazano, że składki na ubezpieczenie społeczne rolników powinny być opłacone do IV kwartału 1993 r. i do II kwartału 1995 r. włącznie. Ubezpieczony nie odwołał się od wspomnianych decyzji. Na wniosek S. K. z dnia 16 listopada 2006 r. rolniczy organ rentowy wydał mu zaświadczenie, że podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresach: od 1 stycznia 1981 r. do 31 grudnia 1982 r., od 1 stycznia 1983 r. do 31 grudnia 1990 r., od 1 stycznia 1991 r. do 31 października 1993 r., od 1 stycznia 1994 r. do 1 maja 1995 r. i od 23 grudnia 2005 r. i nadal. Decyzją z dnia 5 lutego 2008 r. rolniczy organ rentowy odmówił ubezpieczonemu wznowienia postępowania zakończonego decyzją ostateczną z dnia 16 lutego 1996 r. w przedmiocie ustania ubezpieczenia społecznego z uwagi na brak podstaw określonych w art. 145 § 1 k.p.c. (powinno być k.p.a.). Uznano bowiem, że brak jest nowych dowodów, które mogłyby mieć wpływ na odmienne ustalenia okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 18 sierpnia 2008 r. oddalił odwołanie ubezpieczonego od powyższej decyzji. W wyniku wniesionej przez ubezpieczonego apelacji, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 2 grudnia 2008 r. uchylił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Prezesowi KRUS. W uzasadnieniu wskazano, że organ rentowy powinien wydać decyzję w przedmiocie wniosku ubezpieczonego o wydanie zaświadczenia określonej treści. Decyzją z dnia 13 marca 2009 r. odmówiono wydania zaświadczenia o treści oczekiwanej przez ubezpieczonego.

Wskutek cofnięcia odwołania od tej decyzji przez ubezpieczonego, Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 18 czerwca 2009 r. umorzył postępowanie w sprawie sygn. IV U .../09. W dniu 22 czerwca 2009 r. ubezpieczony wniósł o stwierdzenie nieważności dwóch decyzji Prezesa KRUS z dnia 16 lutego 1996 r.: o ustaniu wobec niego ubezpieczenia społecznego rolników od 1 listopada 1993 r. oraz – od 2 maja 1995 r. Rolniczy organ rentowy decyzjami z dnia 10 lutego 2010 r. nie stwierdził nieważności przedmiotowych decyzji. Ubezpieczony wniósł o ponowne rozpatrzenie sprawy w kwestii nieważności decyzji, jednakże Prezes KRUS decyzjami wydanymi z dnia 15 marca 2010 r. utrzymał w mocy decyzje z dnia 10 lutego 2010 r. Ubezpieczony zgodnie z pouczeniem zaskarżył powyższe decyzje do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w [...], który postanowieniem z dnia 31 maja 2010 r. odrzucił skargę, wskazując, że właściwym do kontroli rozstrzygnięcia wydanego w postępowaniu o stwierdzenie nieważności zaskarżonych decyzji jest sąd powszechny. Naczelny Sąd Administracyjny postanowieniem z dnia 9 września 2010 r. oddalił skargę kasacyjną ubezpieczonego. W dniu 27 września 2010 r. S. K. wniósł do Sądu Okręgowego w K. odwołania od decyzji Prezesa KRUS z dnia 10 lutego 2010 r. w przedmiocie niestwierdzenia nieważności decyzji z dnia 16 lutego 1996 r. o ustaniu wobec niego ubezpieczenia społecznego rolników od 1 listopada 1993 r. oraz od 2 maja 1995 r. Sąd Okręgowy – podnosząc, że S. K. uchybił terminowi do zaskarżenia decyzji z dnia 10 lutego 2010 r. z powodu błędnego pouczenia a przekroczenie terminu nie było nadmierne – przyjął przedmiotowe odwołania do merytorycznego rozpoznania. Sąd Okręgowy podniósł, że przepis art. 3a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, regulujący ustanie ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu, został wprowadzony ustawą z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i wszedł w życie 1 stycznia 1997 r. Przed tą datą ustawa nie zawierała tożsamej regulacji. Natomiast zgodnie z treścią jej art. 16 ust. 3 ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy nie podlegały osoby, które podlegały innemu ubezpieczeniu społecznemu lub miały ustalone prawo do emerytury albo renty. W konsekwencji, do czasu nowelizacji, za datę ustania ubezpieczenia przyjmowało się datę ustania warunków, od których uzależnione było objęcie ubezpieczeniem lub datę powstania

okoliczności wyłączających obowiązek podlegania ubezpieczeniu. Sąd pierwszej instancji podkreślił, że celem nowelizacji z 1996 r., poza wydłużeniem okresu trwania ubezpieczenia do końca kwartału, za który to okres i tak z mocy art. 4 ust. 2 w/w ustawy musiała być opłacona składka, było umożliwienie osobom, których obowiązek ubezpieczenia ustał, a które chciały skorzystać z dobrowolnego ubezpieczenia, kontynuowania tego ubezpieczenia nieprzerwanie. Intencja ta wynikała z treści art. 3a ust. 3, który dotyczył ustania ubezpieczenia z mocy ustawy w sytuacji, gdy istnieją warunki do objęcia ubezpieczeniem na wniosek. Na podstawie tego przepisu, od 1 stycznia 1997 r. obowiązkowe ubezpieczenie ustawało z końcem kwartału, w którym doręczono decyzję stwierdzającą ustanie ubezpieczenia. Sąd pierwszej instancji stwierdził, że dla ustalenia podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu nie ma decydującego znaczenia fakt opłacenia składek (art. 4 ust. 2 ustawy). Uznał bowiem, że okresy, za które opłaca się składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne nie muszą się pokrywać z okresami podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu. Decyduje bowiem spełnianie warunków ubezpieczenia określonych w art. 7 ust. 1 i art. 16 ust. 1 ustawy. Rolnicze ubezpieczenie społeczne nie powstaje z początkiem kwartału, za który opłacono składkę, jeżeli działalność rolnicza nie była prowadzona od początku tego kwartału. Rolnicze ubezpieczenie społeczne wyłączone jest zaś, według zasady niepodlegania jednocześnie dwu systemom ubezpieczenia społecznego, w czasie podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu. Sam fakt uiszczenia składki kwartalnej nie stanowi o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu. Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony nie ma racji twierdząc, że powinien podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników do 31 grudnia 1993 r. zamiast do 31 października 1993 r. i – do 30 czerwca 1995 r. zamiast do 1 maja 1995 r. Od 1 listopada do 31 grudnia 1993 r. oraz od 2 maja 1995 r. S. K. podlegał ubezpieczeniu społecznemu w ZUS z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że brak przesłanek stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnych na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a., tj. decyzje nie zostały wydane z rażącym naruszeniem prawa.

Wyrokiem z dnia 13 grudnia 2011 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację S. K. od powyższego wyroku.

Sąd Apelacyjny zważył, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, jakkolwiek z innym uzasadnieniem prawnym. Sąd Apelacyjny, rozpoznając sprawę przyjął ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego za własne. Podniósł, że sporne decyzje z dnia 10 lutego 2010 r. zostały wydane na podstawie art. 59 ust. 3 i art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tj.: Dz. U. 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.) w zw. z art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj.: Dz. U. 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) oraz na podstawie art. 158 i art. 156 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tj.: Dz. U. 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.). Sąd Okręgowy, rozpoznając odwołanie, oceniał przesłanki stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnych na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a., w szczególności, czy decyzje nie zostały wydane z rażącym naruszeniem prawa; oceniał więc materialne podstawy rozstrzygnięcia w decyzjach z dnia 16 lutego 1996 r. Zdaniem Sądu Apelacyjnego stanowisko prawne Sądu I instancji jest błędne, ponieważ należało rozważyć specyfikę postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, tak przed organem rentowym, jak i przed sądem. W sprawach nieuregulowanych w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników na podstawie art. 52 ust. 1 stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie. Zgodnie natomiast z art. 83a ust. 2 tej ustawy decyzje ostateczne Zakładu, od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego sądu, mogą być z urzędu przez Zakład uchylone, zmienione lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego. Z art. 83a ust. 1 wynika, że ostateczne decyzje organu rentowego (zarówno te, od których wniesiono odwołania w toku instancji, jak i te, których nie zaskarżono) mogą być wzruszone tylko, gdy po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem

decyzji, które mają wpływ na prawo lub zobowiązanie kształtowane decyzją. W przypadku nie spełnienia tych przesłanek nie ma podstaw do ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania, a tym samym sprawa kończy się na tym etapie, bez możliwości oceny merytorycznej prawa lub zobowiązania. Przepis art. 83a ust. 2 stanowi wyłącznie o kompetencji działania organu rentowego z urzędu. Przepis ten nie uwzględnia działania na wniosek. Przesłanki dopuszczenia działania na wniosek określa jedynie norma o charakterze ogólnym zawarta w ust. 1 art. 83a adresowana do strony i do organu rentowego. W myśl art. 123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się w sprawach uregulowanych ustawą, ale tylko w takim zakresie w jakim ustawa nie stanowi inaczej. W odniesieniu do procesowej instytucji wzruszalności ostatecznych decyzji organu rentowego rozstrzygających o prawach lub zobowiązaniach, art. 83a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wprowadza odrębną regulację, i jako taka ma zastosowanie przed normami kodeksu postępowania administracyjnego (Dział II. Postępowanie. Rozdział 13 Uchylenie, zmiana oraz stwierdzenie nieważności decyzji). Sąd Apelacyjny powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2010 r., I UK 113/10 (LEX nr 694229), a także na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2007 r., III UK 6/07 (LEX nr 950816), stanowiący, że „(..) żądanie stwierdzenia nieważności decyzji z zakresu ubezpieczeń społecznych podlega rozpoznaniu jako odwołanie od tej decyzji, bądź jako wniosek o ponowne ustalenie uprawnień z tego ubezpieczenia rozstrzygany nową decyzją. Ostateczne decyzje, od których nie wniesiono odwołania do sądu, mogą być uchylone, zmienione lub unieważnione na zasadach k.p.a., jedynie z urzędu, a nie na wniosek strony.(...)” W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia Sąd Najwyższy wyraził pogląd: „(..) Jednakże wobec szczególnej regulacji i ustroju odwoławczego nie może on (przepis art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a.) mieć bezpośredniego zastosowania w sprawach z ubezpieczenia społecznego (art. 180 k.p.a.; art. 124 ustawy emerytalnej; art. 83 - 83a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm., dalej powoływanej jako ustawa systemowa) (..). Aprobująco należy przyjmować stanowisko, że żądanie stwierdzenia nieważności decyzji z zakresu ubezpieczeń społecznych podlega rozpoznaniu jako odwołanie od tej decyzji, bądź

jako wniosek o ponowne ustalenie uprawnień z tego ubezpieczenia rozstrzygany nową decyzją (zob. postanowienie SN z dnia 25 lutego 2003 r., III KKO 16/02, OSNAP 6/2004/109); albo, że ostateczne decyzje, od których nie wniesiono odwołania do sądu mogą być uchylone, zmienione lub unieważnione na zasadach k.p.a., jedynie z urzędu a nie na wniosek strony (postanowienie SN z dnia 25 lutego 2003 r., III KKO 18/02, OSNAP 5/2004/91).” W ocenie Sądu Apelacyjnego, organ rentowy powinien potraktować wniosek ubezpieczonego z dnia 22 czerwca 2009 r. o stwierdzenie nieważności decyzji jako wniosek złożony na podstawie art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych o ponowne ustalenie prawa, o którym orzeczono ostatecznymi decyzjami z dnia 16 lutego 1996 r. i sprawdzić, czy ubezpieczony przedłożył nowe dowody lub ujawnił okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji, które miały wpływ na to prawo. Natomiast decyzja wydana przez organ rentowy na podstawie art. 83 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w trybie art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. była błędna, ponieważ naruszała dyspozycje omówionych wyżej norm art. 83 ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Tak też Sąd Okręgowy błędnie rozpoznał sprawę, poprzestając na przepisach prawa wytyczonych decyzją organu rentowego. Sąd Apelacyjny stwierdził, że ubezpieczony nie wyjaśnił, dlaczego argumentów prawnych przeciwko zasadności rozstrzygnięcia nie podnosił w postępowaniu odwoławczym od wzruszanych decyzji, nie przywołał ani nowych dowodów, ani nowych okoliczności, które istniały przed wydaniem decyzji i które miały wpływ na jego prawo ograniczone decyzjami. Podsumowując, Sąd Apelacyjny uznał, że decyzje organu rentowego oraz wyrok Sądu Okręgowego, jakkolwiek wydane na podstawie niewłaściwych przepisów, odpowiadają jednak prawu. Z tych względów, na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację ubezpieczonego.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył w całości skargą kasacyjną S. K., zarzucając naruszenie: 1) prawa procesowego w postaci art. 385 k.p.c. przez „jego niewłaściwe zastosowanie, a w konsekwencji oddalenie apelacji i stwierdzenie, iż odwołanie w ogóle nie powinno być rozpatrzone merytorycznie”; 2) art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez błędną wykładnię, „a w konsekwencji jego niewłaściwe zastosowanie w sytuacji, gdy brak jest podstaw do

uznania wniosku z dnia 22 czerwca 2010 r. o stwierdzenie nieważności decyzji z dnia 10 lutego 2010 r. za wniosek o ponowne ustalenie uprawnień”; 3) art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez „jego niezastosowanie w sytuacji, gdy decyzje Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 10 lutego 2010 r. wydane zostały z urzędu, albowiem dotyczyły stwierdzenia nieważności na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a., a w rezultacie Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził w nich, iż nie doszło do rażącego naruszenia prawa”. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz o zasądzenie kosztów sądowych wraz z kosztami zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie należy podkreślić, że stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania. Powyższe oznacza zatem co do zasady, że Sąd Najwyższy nie może uwzględniać naruszenia żadnych innych przepisów niż wskazane przez skarżącego.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do podniesionego przez skarżącego w ramach podstawy z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzutu naruszenia art. 385 k.p.c., należy stwierdzić, że jest nieuzasadniony. Zgodnie z tym przepisem Sąd drugiej instancji oddala apelację, jeżeli jest ona bezzasadna. Bezzasadność apelacji zachodzi w razie braku przyczyn zarówno do zmiany, jak i uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji. W doktrynie przyjmuje się, że ma to miejsce w szczególności, gdy nie istnieją lub nie zostały przez skarżącego wykazane wadliwości stanowiące podstawę jego zarzutów, wady te istnieją, lecz nie mają one wpływu na treść orzeczenia (np. orzeczenie jest prawidłowe mimo wadliwego uzasadnienia), skarżący nie udowodnił nowych faktów uzasadniających apelację lub sąd w oparciu o art. 381 k.p.c. nowe fakty i dowody pominął. W rozpoznawanej sprawie, Sąd

drugiej instancji oddalił apelację S. K., gdyż w okolicznościach sprawy, mimo błędnej, jego zdaniem, oceny prawnej Sądu pierwszej instancji, uznał, że wyrok tego Sądu odpowiada prawu. Sąd Apelacyjny ocenił zatem apelację ubezpieczonego merytorycznie. Zastosowanie przez Sąd drugiej instancji art. 385 k.p.c. w warunkach, gdy uznał, że brak jest przyczyn pozwalających na zmianę zaskarżonego wyroku lub jego uchylenie, z pewnością nie stanowi o naruszeniu przez ten Sąd tego przepisu, tylko dlatego, że skarżący uważa, że jego apelacja była uzasadniona i powinna spowodować wzruszenie zaskarżonego wyroku. Należy podkreślić, że skorzystanie przez sąd apelacyjny z art. 385 lub art. 386 § 1 - 4 k.p.c. przy wydawaniu orzeczenia jest konsekwencją czynności podjętych w ramach postępowania, nie zaś przyczyną zarzucanej wadliwości rozstrzygnięcia, a zatem nie może być postrzegane jako uchybienie przepisom prawa procesowego, które samodzielnie – bez wskazania naruszenia innych jeszcze przepisów postępowania – mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 sierpnia 2008 r., II UK 79/08, LEX nr 785530 i z dnia 16 grudnia 2008 r., I PK 96/08, LEX nr 529754; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2003 r., IV CKN 355/01, LEX nr 602298; z dnia 28 października 2005 r., II CK 37/05, LEX nr 186853; z dnia 15 kwietnia 2010 r., II CSK 515/09, LEX nr 602231). Przepis art. 385 k.p.c. jedynie wyjątkowo sam może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej, na przykład wtedy, gdyby sąd drugiej instancji uznał, że apelacja jest bezzasadna i nie oddalił jej albo gdyby ją oddalił, uznając ją jednocześnie za zasadną (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 8 maja 2002 r., III CKN 917/00, LEX nr 55498; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2011 r., I UK 400/10, LEX nr 1043986). Taka sytuacja nie miała jednak miejsca w niniejszej sprawie.

Odnosząc się do zarzutów podniesionych w ramach podstawy z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. naruszenia przepisów prawa materialnego: 1) art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj.: Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.) w związku z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tj.: Dz. U. z 2008 r., Nr 50, poz. 291 ze zm.), oraz 2) art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym

rolników, do czego miało dojść w pierwszym przypadku na skutek zastosowania wskazanych przepisów, a w drugim – na skutek ich niezastosowania, to stwierdzić należy, że nie prowadzą one w żaden sposób do wzruszenia zaskarżonego wyroku. Zdaniem Sądu Najwyższego, wyrok Sądu drugiej instancji odpowiada prawu, mimo błędnego uzasadnienia.

Na wstępie należy zauważyć, że pierwszy z w/w zarzutów, a mianowicie zarzut naruszenia art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie został prawidłowo sformułowany, gdyż powołuje się na błędne fakty. Skarżący podnosi, że przedmiotowe naruszenie polega na błędnej wykładni prowadzącej do niewłaściwego zastosowania w sytuacji, gdy „brak jest podstaw do uznania wniosku z dnia 22 czerwca 2010 r. o stwierdzenie nieważności decyzji z dnia 10 lutego 2010 r. za wniosek o ponowne ustalenie uprawnień”. Tymczasem, jak wynika z ustaleń faktycznych sądów obu instancji chodzi o wniosek skarżącego z dnia 22 czerwca 2009 r., którego przedmiotem było żądanie stwierdzenia nieważności decyzji Prezesa KRUS z dnia 16 lutego 1996 r. Decyzje Prezesa KRUS z dnia 10 lutego 2010 r., którymi nie stwierdzono nieważności decyzji z dnia 16 lutego 1996 r., stanowią przedmiot rozpoznania i rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie. Błędne sformułowanie zarzutu stanowi poważną dezinformację co do przedmiotu sporu i zakresu zarzutu. Wątpliwości w tym zakresie pozwala wyjaśnić dopiero uzasadnienie podstaw kasacyjnych, w którym powyższe okoliczności zostały już prawidłowo przedstawione. Należy w tym miejscu zauważyć, że Sąd Najwyższy co do zasady nie jest uprawniony do doprecyzowywania zarzutów skarg kasacyjnych, których sporządzenie ustawodawca powierzył profesjonalnym pełnomocnikom (art. 87¹ k.p.c.).

Odnosząc się bezpośrednio do meritum zarzutów naruszenia art. 83a ust. 1 i ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 52 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych rolników, należy stwierdzić, że przepisy te nie miały w rzeczywistości w sprawie żadnego zastosowania, biorąc pod uwagę przedmiot zaskarżonych decyzji i podstawę ich wydania.

Zgodnie z art. 476 § 2 k.p.c. sprawą z zakresu ubezpieczeń społecznych jest sprawa, w której wniesiono odwołanie od decyzji organu rentowego. Zakres i

przedmiot rozpoznania sądowego wyznacza zatem treść decyzji organu rentowego. Decyzja zapada po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego, a w późniejszym postępowaniu, wywołanym odwołaniem do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, zgodnie z systemem orzekania w sprawach z tego zakresu, sąd rozstrzyga o prawidłowości zaskarżonej decyzji. W decyzjach z dnia 10 lutego 2010 r., które stanowią przedmiot sporu w niniejszej sprawie, Prezes KRUS – rozstrzygając wniosek ubezpieczonego – nie stwierdził nieważności ostatecznych decyzji z dnia 16 lutego 1996 r. W decyzjach z dnia 10 lutego 2010 r. wskazano jako podstawę ich wydania przepisy art. 59 ust. 3 i art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 158 i art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. Organ rentowy, rozstrzygając zatem o istocie sprawy nie zastosował ani art. 83a ust. 1 ani art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Kierując się treścią wniosku ubezpieczonego, organ ten, wydając decyzje o niestwierdzeniu nieważności decyzji z dnia 16 lutego 1996 r., wydał zatem w rzeczywistości decyzje w zakresie indywidualnych spraw dotyczących przebiegu ubezpieczeń skarżącego w rozumieniu art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, bo to było istotą żądania skarżącego zmierzającego do wzruszenia ostatecznych decyzji z dnia 16 lutego 1996 r. Z tych względów organ rentowy wskazał jako podstawę wydania zaskarżonych decyzji art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Powyższe określa zatem przedmiot decyzji z dnia 10 lutego 2010 r. i granice odwołania. Faktem jest, że skarżący odwołał się zgodnie z art. 83 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych od decyzji wydanych na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 2, a nie jak twierdzi – od decyzji wydanych na podstawie art. 83a ust. 2 tej ustawy. W stanie faktycznym sprawy przyjętym przez Sąd drugiej instancji, absolutnie nie zasługuje na akceptację twierdzenie skarżącego, że decyzje z dnia 10 lutego 2010 r. należy traktować jako wydane z urzędu na podstawie art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Powyższe przeczy ustalonym faktom, które wiążą Sąd Najwyższy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Postępowanie administracyjne zakończone wydaniem zaskarżonych decyzji z dnia 10 lutego 2010 r. zostało wszczęte i rozstrzygnięte przez organ na żądanie strony a

nie z urzędu. Należy w tym miejscu powołać się na słuszny pogląd Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie wyrażony w wyroku z dnia 26 lutego 2009 r. (I OSK 554/08, LEX nr 518252), że niedopuszczalne jest mieszanie trybów postępowania, tj. traktowanie postępowania wszczętego na wniosek, tak jak postępowania wszczętego z urzędu. Należy podnieść, że Sąd drugiej instancji zasadnie stwierdził, że przepis art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pozwala na weryfikację ostatecznych decyzji administracyjnych w tym trybie wyłącznie z urzędu. Świadczy o tym jednoznacznie treść tego przepisu. Zgodnie z art. 123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w sprawach uregulowanych ustawą stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że ustawa stanowi inaczej. Powyższe odpowiada art. 180 § 1 k.p.a., który stanowi, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych stosuje się przepisy kodeksu, chyba że przepisy dotyczące ubezpieczeń ustalają odmienne zasady postępowania w tych sprawach. Niewątpliwie taką odmienną zasadę postępowania wprowadza art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Treść art. 83a ust. 2 prowadzi do wniosku, że w sprawach, o których mowa w tym przepisie, nie ma zastosowania art. 157 § 2 k.p.c., przewidujący wszczęcie postępowania w sprawach stwierdzenia nieważności decyzji na żądanie strony lub z urzędu (por. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 lipca 2008 r., II GSK 240/08, LEX nr 493540; postanowienie Sądu Najwyższego kolegium kompetencyjne z dnia 25 lutego 2003 r., III KKO 16/02). Zdaniem Sądu Najwyższego, zbyt daleko idącym byłoby jednak stwierdzenie, że strona zainteresowana w ogóle została w ten sposób pozbawiona możliwości żądania zmierzającego do stwierdzenia nieważności ostatecznej decyzji wydanej w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych. Zasadą postępowania administracyjnego – wyrażoną w art. 61 § 1 k.p.a. – jest bowiem wszczynanie tego postępowania na żądanie strony lub z urzędu. Zdaniem Sądu Najwyższego, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, których przedmiotem jest żądanie strony zmierzające do stwierdzenia nieważności decyzji, znajduje odpowiednie zastosowanie art. 83 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który w sposób szeroki definiuje zakres indywidualnych spraw z zakresu ubezpieczeń społeczny, w których Zakład obowiązany jest wydać decyzję (zob. także przepisy art. 180 § 2 k.p.a. i art. 476 § 2

i 3 k.p.c. określające rodzaje spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych). Tak też się stało w rozpoznawanej sprawie. Organ rentowy, w wyniku rozpoznania wniosku ubezpieczonego, na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wydał zaskarżone decyzje z dnia 10 lutego 2010 r.

Podsumowując, w świetle powyższych rozważań za nieusprawiedliwione należy uznać zarzuty skargi kasacyjnej naruszenia art. 83a ust. 1 i ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Sąd drugiej instancji zasadnie bowiem uznał, że przepis art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie ma zastosowania w sprawie. Natomiast, mimo rzeczywiście wadliwego uznania przez Sąd drugiej instancji, że przepis art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ma zastosowanie w sprawie, należy uznać, że pozostaje to bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, w sytuacji równoczesnego stwierdzenia przez ten Sąd, że wyrok Sądu pierwszej instancji oddalający odwołanie skarżącego, w ustalonym stanie faktycznym, odpowiada prawu. Należy w tym miejscu podkreślić, że Sąd pierwszej instancji prawidłowo ocenił zasadność odwołania S. K. od zaskarżonych decyzji stosownie do ich przedmiotu i zakresu odwołania na podstawie przepisów prawa stanowiących podstawę ich wydania. Sąd Apelacyjny, oceniając prawidłowość wywodów prawnych Sądu Okręgowego, uznał je za błędne, gdyż poprzestawały na „przepisach prawa wytyczonych decyzją organu rentowego”, a pomijały regulację art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Jak wskazał już Sąd Najwyższy, pogląd Sądu drugiej instancji co do zastosowania w niniejszej sprawie art. 83a ust. 1 ustawy systemowej zamiast – art. 83 ust. 1 tej ustawy, nie miał usprawiedliwionych podstaw. Mimo jednak błędnego uzasadnienia, w ocenie Sądu Najwyższego, zaskarżony skargą kasacyjną wyrok odpowiada prawu. Jak zaznaczono na wstępie rozważań zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, co oznacza, że nie może uwzględniać naruszenia żadnych innych przepisów niż wskazane w skardze kasacyjnej przez skarżącego. Oparcie zatem skargi kasacyjnej – przy niezasadnym zarzucie naruszenia przepisów postępowania – wyłącznie na naruszeniu przepisów prawa materialnego,

które w okolicznościach faktycznych sprawy nie mają żadnego przełożenia na ocenę meritum sprawy, nie pozwala na uwzględnienie skargi kasacyjnej.

Z tych względów na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.